

ਰੇਡੀਓ ਲੜੀਵਾਰ- ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ - 'ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ'

ਕੜੀ-50, ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ

(Early Warning Systems)

ਲੇਖਣ ਤੇ ਖੋਜ : ਪੀ ਰਾਜਾ ਮਨੀਕਮ

ਲੜੀਵਾਰ ਸੰਪੋਜਕ : ਡਾ. ਬੀ ਕੇ ਤਿਆਗੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਪਾਂਤਰਨ ਤੇ ਖੋਜ: ਭਾਰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਮਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

(In this episode the issues related to methods of weather and disaster forecasts in ancient civilisations, modalities of spreading information half a century ago and during the present times , the losses caused by disasters like floods , Tsunami , cyclones and earthquakes have been discussed. Modes of better forecast with new tools of science and the warnings in advance that save thousands of lives and reduce destruction to a great extent are a part of discourse. Details of available and established tools for weather forecasting and four cardinal principles early warning of disaster have been discussed. Early warning reduced death toll to only 21 and 46 during 2013 and 2014 as compared to more than 10,000 deaths during 1999 in the cyclone in Odissa.)

(ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੌਸਮਾਂ ਤੇ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ , ਹੜ੍ਹਾਂ , ਚਕਰਵਾਤਾਂ , ਸੁਨਾਮੀਆਂ ਤੇ ਭੁਚਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੇ ਖਰਾਬਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੈ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਬਣੇ ਨਵੇਂ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਧੇਰੇ ਸਟੀਕ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਦੀ, ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਦੀ, ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਨਾਲ 1999 ਦੇ ਉਡੀਸਾ ਦੇ ਤੂਫਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ 10,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2013, 2014 ਵਿੱਚ ਆਏ ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 21 ਤੇ 46 ਮੌਤਾਂ ਦੀ ।)

ਪਾਤਰ

1. ਇਸਤਰੀ ਸੂਤਰਧਾਰ
2. ਪੁਰਸ਼ ਸੂਤਰਧਾਰ
3. ਰਵਿੰਦਰ: ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਮਰ 12-13 ਸਾਲ
4. ਮਾਂ: ਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ
5. ਕਮਲੇਸ਼: ਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਭੈਣ ਉਮਰ 17-18 ਸਾਲ
6. ਪਿਤਾ: ਰਵਿੰਦਰ ਦਾ ਪਿਤਾ
7. ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਮਾਹਰ
8. ਦਰਸ਼ਕ

ਲੜੀਵਾਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨ.....ਮੱਧਮ ਪੈ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਸੁਰੂਆਤੀ ਐਲਾਨ

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ)

ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ.....

(ਸੰਗੀਤ...)

ਐਲਾਨ: ਇਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਟਿਕਾਉ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀਆਂ ਉਨੰਜਾ ਕੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਖਪਤਵਾਦ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਜਿਸਨੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਤਰਜੇ ਜਿੰਦਗੀ ! ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਖਪਤਵਾਦ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ! ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਖਪਤਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿੱਕਲ ਰਹੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ, ਖਤਰਿਆਂ ਦੀ, ਜੋ ਦਰਪੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਧਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਜੰਗਲ ਬੇਲਿਆਂ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ! ਅੱਜ ਦੀ ਕੜੀ “ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ” ਵਿੱਚ ਹੈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਆਫਤਾਂ ਬਾਬਤ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ , ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਨ ਮਾਲ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਖਰਾਬਾ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ।

ਸੰਗੀਤ (ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੁੜ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀ 50ਵੀਂ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁਆਗਤ ਹੈ! ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਸਵੇਰ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਪਿਛਲੀ ਕੜੀ “ਆਫਤ ਰੋਧਕ ਭਵਨ ਤੇ ਸਰੰਚਨਾਵਾਂ” ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ਸੀ ਸਹਸਰਬਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਕਲਾ ਦੀ ਤੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਬਦਲਾਅ ਦੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਚਰਚਾ ਸੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਰੂਪ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਦਲਦੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਕਲਾ ਦੀ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋੜ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਤੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਧਦੀਆਂ ਆਫਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਫਤ ਰੋਧਕ ਰੈਣ ਬਸੇਰਿਆਂ ਤੇ ਪੁਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਨ ਦੀ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਹਾਂ! ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਗਾਥਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ, ਗਾਰੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ, ਬਾਂਸਾਂ ਦੇ, ਡੋਮਾਂ, ਇੰਸੁਲਾ, ਮੁਦਿਫਾਂ, ਕਲੋਮ ਤੇ ਖੇਮਿਆਂ ਦੀ ਤੇ ਆਫਤ ਰੋਧਕ ਭਵਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਗੱਲ ਸੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਘਰਾਂ ਦੀ, ਜਿਉਡਿਸਕ ਡੋਮ ਤੇ ਸਟਾਈਰੋਫੋਮ ਨਿਰਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ, ਲਚਕਦਾਰ ਭਵਨਾਂ ਦੀ, ਸਹਿ ਸਕਦੇ ਨੇ ਮਾਰ ਜੋ ਭੁਚਾਲਾਂ, ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ , ਸੁਨਾਮੀਆਂ ਤੇ ਜਵਾਰ-ਭਾਟਿਆਂ ਦੀ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਪੰਜਾਹਵੀਂ ਕੜੀ “ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ” ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਫਤਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਬਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਅੱਜ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ, ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪਾਂ ਦੀ ਤੇ ਅਗਾਊਂ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ! ਸੁਣੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ, ਸਾਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ !

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲਾ

ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ

ਪਿੰਡ ਦਾ ਢੋਲਚੀ ਚੌਕੀਦਾਰ: (ਢੋਲ ‘ਤੇ ਡੱਗਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ) ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਹੈ, (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ) ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾਡੇ ਟੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਏ (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ) ਇਹ ਟੈਂਕ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ) ਨਦੀ ਦੇ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਓ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਉ। (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ) ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਜਾਓ। (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ) ਬਾਲਣ ਲਈ ਲੱਕੜ ਲੈਣ ਨਾ ਜਾਓ। (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ) ਟੈਂਕ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਧਾਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਹਾਅ ਕੇ ਲਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ! (ਡਮ-ਡਮ ਦੀ ਧੁਨੀ)।

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

ਦ੍ਰਿਸ਼-2

ਟੀ.ਵੀ. ਹਾਲ ਦਸੰਬਰ, 2016

ਟੀ.ਵੀ. ਸਮਾਚਾਰ ਵਾਚਕ: ਤੇ ਹੁਣ ਮੌਸਮ ਦਾ ਹਾਲ.... ਚੱਕਰਵਾਤ ਵਰੁਦਾ ਅੱਜ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਚੇਨੱਈ ਅਤੇ ਕੁਡਾਲੋਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਤੱਟ ਨੂੰ 190 ਕਿ.ਮੀ. ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਪਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ ਚੱਲਣ ਅਤੇ ਤੱਟੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਲਗਭਗ 21 ਸੈ.ਮੀ. ਵਰਖਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਾਰਨ ਲਹਿਰਾਂ ਦੋ ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੱਟੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਲਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ! ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ । ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਤੇਲ ਆਦਿ ਦਾ ਚੰਗਾ ਭੰਡਾਰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਰਵਿੰਦਰ: ਬੱਲੇ! ਬੱਲੇ! ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ, ਮਜ਼ਾ ਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲਵਾਂਗੇ।

ਮਾਂ: ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਉਛਲ! ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡਣੇ ਪੈਣਗੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਝੱਲਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ !

ਕਮਲੇਸ਼: ਮਾਂ! ਇਹ ਗਰੀਬਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ !

ਪਿਤਾ: ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ! ਅਸਰ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਪਏਗਾ, ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਕਾਰਨ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਗੁੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ! ਫਿਰ ਇਹ ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖੇਗਾ?

ਰਵਿੰਦਰ: ਪਾਪਾ! ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ?

ਪਿਤਾ: ਹਾਂ! ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ?

ਮਾਂ: ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ, ਜਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਦਿੱਕਤ ਆਵੇਗੀ ਹੀ !

ਪਿਤਾ: ਚਲੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ !

ਕਮਲੇਸ਼: ਮਾਂ! ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਮਾਂ: ਉਦੋਂ ਲੋਕ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ! ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਮਿਸਰ ਦੇ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿਰਿਅਸ ਸਟਾਰ ਯਾਣੀ ਲਬਧਕ ਤਾਰੇ ਦਾ ਦਿਸਣਾ ਨੀਲ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ: ਹਰ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਲੋਕ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਪੂਛਲ ਤਾਰੇ, ਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਜਾਂ ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਕਰਦੇ ਸਨ!

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

ਦ੍ਰਿਸ਼-3

(ਰਵਿੰਦਰ ਤੇ ਕਮਲੇਸ਼ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ -ਬਾਪ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ)

ਕਮਲੇਸ਼: ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ?

ਮਾਂ: ਇਹ ਬਹੁਤਾ ਸਟੀਕ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਗਲਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਪਿਤਾ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਤ ਕਾਲੀਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਪੰਚਾਂਗ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੀਂਹ, ਸੋਕਾ, ਹੜ੍ਹ ਆਦਿ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਡਤ ਪੰਚਾਂਗ ਦੇਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਬਾਬਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਂ: ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਉਪਗ੍ਰਹਿਆਂ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਕਸਿਤ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ।

ਕਮਲੇਸ਼: ਹਾਂ ਮਾਂ! ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ, ਉਡੀਸਾ ਦੇ 30 ਮਈ 2017 ਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਵਰ੍ਹਦਾ ਚੱਕਰਵਾਤ ਵਿਚ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੇ ਬਚਾਉ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੋਈ !

ਰਵਿੰਦਰ: ਵਰ੍ਹਦਾ ਚੱਕਰਵਾਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕਰੀਬ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁੱਖ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁਟੇ ਗਏ ਸਨ, 10,000 ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭੇ ਮੁੜ ਗਏ ਸਨ, 800 ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਉੱਚੇ ਭਵਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੱਚੇ ਮਕਾਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਧਸ ਗਏ ਸਨ, 18 ਬੰਦੇ ਵੀ ਮਰ ਗਏ ਸਨ !

ਮਾਂ: ਹਾਂ ! ਪਰ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦਾ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਚੇਤਾਵਨੀ 29 ਮਈ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਰਵਿੰਦਰ: ਕੀ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਲਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ?

ਪਿਤਾ: ਹਾਂ ਹਨ ! ਅੱਜ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚਰਚਾ ਸੁਣ ਲੈਣਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

ਦ੍ਰਿਸ਼-4

(ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਮਾਹਿਰ ਅਤੇ ਐਂਕਰਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ)

ਐਂਕਰ: ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਭਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖ਼ਤ ਆਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹਨ ! ਮੈਡਮ ਨਮਸਕਾਰ! ਤੁਹਾਡਾ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਸਵਾਗਤ ਹੈ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਨਮਸਕਾਰ! ਸ਼ੁਕਰੀਆ! ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਨਾਟਕ ਤਾਂ ਰੋਚਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਅਜਿਹੇ ਵਿਗਿਆਨ ਰੇਡੀਓ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਟ-ਕਥਾ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੂ-ਹੱਲਾ ਕੀਤੇ ਧੁਨੀ ਤਰੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ! ਹਾਂ! ਤੁਹਾਡਾ ਹਸਮੁੱਖ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਆਏ ਹਨ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ ! ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਫ਼ਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਚੇਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ! ਲੋਕ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੁਝ ਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ !

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ !

ਐਂਕਰ: ਆਹ ਖਤ ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਬਾਬਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ !

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ! ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਦੂਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਉਲਕਾ ਪਿੰਡਾਂ ਸੌਰ ਹਵਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ! ਦੂਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ, ਸੁਨਾਮੀ, ਹੜ੍ਹ, ਸੌਕਾ, ਭੂ-ਖਿਸਕਣ, ਬਰਫ-ਖਿਸਕਣ, ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦਾ ਫਟਣਾ, ਕੀਟ ਹਮਲਾ, ਮਹਾਂਮਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਐਂਕਰ: ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਆਫ਼ਤਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੇ ਸੜਕ, ਹਵਾ, ਅੱਗ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ, ਭਾਜੜ, ਉਦਯੋਗਿਕੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤਬਾਹੀ, ਤੇਲ ਰਿਸਾਵ, ਖਾਨ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਆਦਿ !

ਐਂਕਰ: ਦੂਸਰਾ ਖਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਮਾਨੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਅਸੀਂ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਖਗੋਲੀ ਦੂਰਬੀਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਖਗੋਲੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਆਂਕਲਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਫਲਸਰੂਪ, ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਫ਼ਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸੂਖਮ ਮਲਬਾ ਡਿੱਗਦਾ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਐਂਕਰ: ਪਰ ਡਾਇਨਾਸੋਰ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗੇ 40 ਕਿ.ਮੀ.ਵਿਆਸ ਦੇ ਇਕ ਖਗੋਲੀ ਪਿੰਡ ਨੇ ਤਾਂ ਡਾਇਨਾਸੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲੋਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ! ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਅਲੋਪ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਟੱਕਰ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ, ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਅਗਲਾ ਖਤ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਰਿਕਟਰ ਪੈਮਾਨੇ ‘ਤੇ ਪੰਜ ਤੀਬਰਤਾ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇ ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਸੂਚਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਸੰਵੇਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਭੂਚਾਲ ਤੀਬਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਬਦੌਲਤ ਅਸੀਂ ਭੂਚਾਲ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਝਟਕਿਆਂ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ!

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਅਜਿਹਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਭੂਚਾਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਭੱਜਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ !

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੱਚ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ‘ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ ਇੱਕ ਸਰੋਤੇ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਹੈ !

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਠੀਕ ਹੈ! ਕਰੋ ਗੱਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ।

ਐਂਕਰ: ਹਾਂ ਜੀ ! ਸਵਾਗਤ ਹੈ! ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਦੱਸੋ !

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 1: ਨਮਸਕਾਰ! ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਕਮਲੇਸ਼ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਨਮਸਕਾਰ! ਹਾਂ ਜੀ , ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਦੱਸੋ?

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 1: ਮੈਡਮ! ਕੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸੰਗਠਨ ਵੀ ਹੈ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ ! ਸੰਸਾਰ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਸਥਾ (ਵਰਲਡ ਮੈਟਰੋਲੋਜੀਕਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ) ਨਿਯਮਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਫ਼ਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜੀ (ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਰੈਟੇਜੀ ਫਾਰ ਡਿਜ਼ਾਸਟਰ ਰਿਡਕਸ਼ਨ) ਦੇ ਨਾਲ ਆਫ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਅਤੇ ਆਫ਼ਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 1 : ਮੈਡਮ ਜੀ ਇਹ ਸੰਗਠਨ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਇਹ ਸੰਗਠਨ ਹਰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੈਟਰੋਲੋਜੀਕਲ ਐਂਡ ਹਾਈਡ੍ਰਾਲੋਜੀਕਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਫ਼ਤ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਇਕ ਮੂਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਸੰਨ 2005 ਵਿਚ ਆਫ਼ਤਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਿਓਗੋ (ਜਪਾਨ) ਸੰਸਾਰ ਸੰਮੇਲਨ (‘ਦ ਵਰਲਡ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਨ ਡਿਜ਼ਾਸਟਰ ਰਿਡਕਸ਼ਨ’) ਵਿਚ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਮੁਲਾਂਕਨ, ਖ਼ਤਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ1: ਮੈਡਮ! ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਮੱਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੌਤ ਹੋਣ, ਸੱਟ ਲੱਗਣ, ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਮੱਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਪੂਰਵ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਟੀਕਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ, ਸੰਭਾਵਿਤ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਕੇ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਤਰਕ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 1: ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲੋੜਮੰਦ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਸੇਧਤ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕੇ !

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਲਈ ਹੋਰ ਉਪਯੋਗੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਜਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਘਟਕਾਂ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਉਹ ਚਾਰ ਘਟਕ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਪਹਿਲਾ, ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਦੂਸਰਾ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਯੰਤਰਨ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੇਵਾ, ਤੀਸਰਾ ਖਤਰੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਰਥ ਪੂਰਨ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਸਹੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੰਨ 2006 ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਬੋਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਲਈ ਤੀਜੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ (' ਥਰਡ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਨ ਅਰਲੀ ਵਾਰਨਿੰਗ') ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਆਫ਼ਤ ਸੰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਇਸ ਜਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੇਲੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਕਿ ਲੋਕ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਸਮਝ ਆ ਸਕਣ, ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਮਿਲਣ, ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਫ਼ਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ !

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਝ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਜ਼ਰੂਰ! ਚੇਤਾਵਨੀ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ, ਲਾਉਡਸਪੀਕਰਾਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ, ਵੀਡੀਉ, ਟੀ.ਵੀ ਪੋਸਟਰਾਂ, ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਰੂਪ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ !

ਐਂਕਰ: ਦੂਸਰਾ ਬਿੰਦੂ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਚੇਤਾਵਨੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵਜਨਿਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਸਭਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਦੂਸਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕੇ ।

ਐਂਕਰ: ਤੀਸਰਾ ਬਿੰਦੂ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਚੇਤਾਵਨੀ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ ਕੀਤੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲਈ, ਹਵਾਈ ਦੀਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ! ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨੈਕਟਿਵਿਟੀ ਯੁਕਤ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਵਿਕਸਿਤ ਸੁਨਾਮੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸਿਸਟਮ ਹੈ। ਸੰਨ 2013 ਦੇ ਉਡੀਸਾ ਦੇ ਫੈਲਿਨ ਨਾਮਕ ਚੱਕਰਵਾਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਪਰ 2004 ਦੀ ਸੁਨਾਮੀ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਰਕੇ 2,20,000 ਲੋਕ ਮੌਤ ਨੇ ਨਿਗਲ ਲਏ।

ਐਂਕਰ: ਠੀਕ ਮੈਡਮ! ਹੁਣ ਚੌਥਾ ਬਿੰਦੂ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ! ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਤੱਟੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ 160 ਕਿ.ਮੀ. ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਆਏ ਵਰ੍ਹਦਾ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰਵਾਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਵਾਸਤੇ ਬਣੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉੱਥੇ ਲਜਾਣ ਤੇ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਕੇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ! ਚੱਕਰਵਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਬਲੇ ਹੋਏ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਿਹਤ ਜਾਂਚ, ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਚੰਗੇ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਟੀ ਅਵਾਸ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ, ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦੇ ਜਾਲ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਰੋਟੀ-ਰੋਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵੱਲ ਅਜੇ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਹੋਰ ਫੋਨ ਆਇਆ ਹੈ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ, ਸੁਣੋ।

ਐਂਕਰ: ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਫੋਨ ਨੰ. ਹੀ ਐ... ਹੈਲੋ ਸਵਾਗਤ ਹੈ!

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 2: ਧੰਨਵਾਦ! ਮੈਂ ਕਮਲੇਸ਼ ਦਾ ਭਰਾ ਰਵਿੰਦਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਸੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ... ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੋ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 2: ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਬਾਬਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋਗੇ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਜ਼ਰੂਰ! ਆਫ਼ਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਭੇਦਣ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਲਈ ਵਿਧੀਵਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ! ਖ਼ਤਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਪਿਛਲੀ ਗੰਭੀਰ ਆਫ਼ਤ ਦੇ ਅੰਕੜੇ, ਸੰਭਾਵਿਤ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਦਾ ਆਂਕਲਨ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਉਪਯੋਗੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੋਖਮ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ !

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 2: ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਦਸੰਬਰ, 2015 ਵਿਚ ਚੇਨੱਈ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਸਬੰਧੀ ਅੰਕੜੇ ਦੇਖੋ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 60 ਸੈ.ਮੀ. ਮੀਂਹ ਪਿਆ। ਖੇਤਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰ ਗਿਆ। ਬੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਦ ਫਲੱਡ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਆਏ ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਦਸੰਬਰ, 2016 ਵਿਚ ਚੇਨੱਈ ਵਿਚ ਹੋਈ ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਵੇਲੇ ਪਿਛਲੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਜਮ ਭਰਪੂਰ ਉਪਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਬਚਾਅ ਰਿਹਾ! ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਛੱਡੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਿਆਨਕ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ ।

ਐਂਕਰ: ਨਿਯੰਤਰਨ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸੋ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਨਿਯੰਤਰਨ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਵਲੋਕਨ ਅਤੇ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਨ (ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ) ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅੰਕੜੇ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਸਮੇਂ (ਰਿਅਲ ਟਾਈਮ 'ਤੇ) ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ! ਮੌਸਮ ਦੇ ਗਿਣਆਤਮਕ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਮਾਡਲ ਸਿਰਜਣ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ! ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਏ ਮਾਡਲਾਂ ਨਾਲ, ਮੌਸਮ ਕੇਂਦਰ ਨਿਮਨ ਦਬਾਅ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸਚਿੱਤਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਿਖਾ ਕੇ ਵਰਖਾ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਬਾਰੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਰਿਅਲ ਟਾਈਮ ਬੇਸਿਸ 'ਤੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਐਂਕਰ: ...ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਖ਼ਤ। ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਮਿਸਟਰ ਜੀਵਨ ਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਮਾਡਲਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਜਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ !

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਰ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਭਾਵਿਤ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਾ ਰਹਿੰਦੇ ਚੇਤੰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੁਨਾਮੀ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ 2004 ਦੀ ਸੁਨਾਮੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ ! ਸੰਨ 2004 ਦੀ ਸੁਨਾਮੀ 26, ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੁਮਾਤਰਾ ਨੇੜੇ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ! ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ 30 ਮੀਟਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 'ਤੇ 9.15 ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਾਲੇ ਭੂਚਾਲ ਨੇ , ਜਿਸ ਵਿੱਚ 10 ਮੀਟਰ ਉੱਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ, ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਤੱਕ ਸੁਨਾਮੀ ਦਾ ਕਹਿਰ ਫੈਲਾਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੁਨਾਮੀ ਸਾਨੂੰ ਆਫ਼ਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਬਹੁਤ ਠੀਕ ! ਹੁਣ ਆਫ਼ਤ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤੇ ਤਿਆਰੀ ਆਫ਼ਤ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ, ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਕੇ, ਸਮਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ ! ਫੋਨ ਲਾਇਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਹੈ, ਹੈਲੋ !

ਸ਼੍ਰੋਤਾ 3: ਹੈਲੋ ! ਮੈਡਮ ਨਮਸਕਾਰ ! ਤੁਸੀਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਬਾਬਤ ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਪਰ ਲੋਕ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਆਖਿਰ, ਕਿਉਂ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਤੁਹਾਡਾ ਆਖਣਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕ ਇਕ ਦਮ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਲੋਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਫ਼ਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜੋਖਮ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਖੋਜਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੇਤਾਵਨੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ !

ਐਂਕਰ: ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਕੂਲ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਮ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਣ ਦੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ! ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਆਹ ਇਕ ਖਤ ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਫਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀ ਹੋਵੇ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਚੰਗਾ ਸਵਾਲ ਹੈ! ਆਫਤ ਦੀ ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਫਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ, ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਆਫਤ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਸਕੂਲ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ। ਜਾਣਜਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸੰਚਾਰ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵਰਤੇ ਜਾਣ। ਮਛੇਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਖਾਸ ਸਮੂਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਕ ਅਭਿਆਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਣ।

ਐਂਕਰ: ਕੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ ਹੈ! ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੇਤਾਵਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਤੇ ਸੁਧਾਰ; ਤਕਨੀਕੀ, ਅਮਲੀ (ਆਪ੍ਰੋਸ਼ਨਲ) ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਸਮਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸੁਧਾਰ; ਮੂਲ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਕਾਰਜ, ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਮਿਆਂ, ਸਹਿਭਾਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮੇ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ !

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ, ਅਸੀਂ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸਮਾਪਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਕੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ?

ਐਂਕਰ: ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ 17 ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਵੀਸੈਟ ਅਧਾਰਿਤ ਡਿਜੀਟਲ ਭੂਚਾਲੀ ਟੈਲੀਮੀਟਰੀ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਨਾਮੀ ਪੂਰਵ ਸੂਚਨਾ' ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਸੂਚਨਾ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਅਤੇ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੂਚਾਲ-ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ! ਇਸ ਤਹਿਤ 25 ਭੂਚਾਲ-ਸੂਚਕ ਯੰਤਰ ਸਟੇਸ਼ਨ, 26 ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਨਾਮੀ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸਾਗਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਲਚਲ ਦੇ ਮਾਪ ਤੇ ਸੁਨਾਮੀ ਉਛਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 6 ਕੇਂਦਰ ਹਨ ! ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸੁਨਾਮੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ('ਯੂ ਐਸ ਪੈਸਿਫਿਕ ਸੁਨਾਮੀ ਵਾਰਨਿੰਗ ਸਿਸਟਮ') ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਫਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਲਈ 'ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ., ਰੇਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ. ਸਾਇਰਨਾਂ, ਲਾਉਡਸਪੀਕਰਾਂ ਅਤੇ ਲਾਉਡਸਪੀਕਰ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਲਿਸ-ਗੱਡੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੀ ਸੁਨਾਮੀ ਲਈ ਸਾਡੀ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 28 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਮੱਦਦਗਾਰ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ !

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਭਾਰਤੀ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੌਸਮੀ ਬਦਲਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭੂਚਾਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦਾ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਭੂਚਾਲ ਡਾਟਾਬੇਸ ਕੇਂਦਰ (ਐਨ.ਐਸ.ਡੀ.ਸੀ.) ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨੈੱਟਵਰਕ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਸੰਕਲਣ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਹਾਂ ! ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਮੁਸ਼ਤੈਦੀ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ 2013 ਦੇ ਫੈਲਿਨ ਚੱਕਰਵਾਤ ਅਤੇ 2014 ਦੇ ਹੁਦਹੁਦ ਉਸ਼ਣਕਟੀਬੰਧੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹਟਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 21 ਅਤੇ 46 ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਰਹੀ। ਚੱਕਰਵਾਤ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਡੀਸਾ ਦੇ ਚੌਦਾਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਫੋਨ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਐਂਕਰ: ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ!

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਭਾਰਤੀ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਡੇਢ ਲੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਖਤਰਾ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਕਰੀਬ 30 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਹਿਮਾਲਿਆਈ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਅਤਿ-ਵਰਖਾ ਦੀ ਪੂਰਵ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਐਂਕਰ: ਮੈਡਮ! ਸਾਡੇ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਣ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ!

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ: ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ!

.....**ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਗੀਤ**

ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1: ਚਕਰਵਾਤ ਆਫਤਾਂ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕਾਰਗਰ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ: ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਡੇਢ ਲੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ 30 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ ! ਇਸ ਨਾਲ ਉਡੀਸਾ ਵਿੱਚ 2013 ਅਤੇ 2014 ਵਿੱਚ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ 21 ਅਤੇ 46 ਰਹਿ ਗਈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 10,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2: ਸਾਡਾ ਸੁਨਾਮੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਕੇਂਦਰ ਕਿਥੇ ਸਥਾਪਤ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਹਿੰਦ ਮਹਾਂ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਇਹ ਕੇਂਦਰ 28 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ ।